

A bírálóbizottság értékelése

Zimonyi István a kelet-európai steppetörténetnek és a magyar őstörténetnek hazai és nemzetközi szinten elismert kutatója. Korábbi könyveiben és tanulmányaiban a muszlim szerzőknek Kelet-Európára és a magyarokra vonatkozó tudósításait dolgozta fel. Turkológiai és történelmi ismereteit nemcsak kutatóként, hanem tudományszervezőként is nagyszerűen hasznosította. Ékesen bizonyítják ezt az általa szervezett nemzetközi konferenciák (Medieval Nomads), a Magyar Őstörténeti Könyvtár monográfiásorozat gondozása, valamint az e tárgykörökben tartott egyetemi kurzusai is.

Jelen disszertációjának témaköre szervesen kapcsolódik eddigi kutatási területeihez. Bevezetésként a 19. század második felétől napjainkig terjedő kutatástörténeti áttekintést adott, s egyben összegezte azokat a vitás kérdéseket is, melyekkel a későbbiekben foglalkozni szándékozik. A következőkben a Volga-Káma vidék szerepével foglalkozik a korai magyar történetben. E rész gerincét az eddig kimunkált „őshaza” koncepciók áttekintése, az ún. Jugria-kérdés taglalása, Julianus utazásának értékelése mellett a magyarságnak a baskirokkal és a volgai bolgárokkal való érintkezése, ill. utóbbi bemutatása adja. E rendkívül szerteágazó problémaköröket sikerült tömören, lényegre törő módon áttekinteni és álláspontját logikus érveléssel kifejezni. Teljesítménye már csak azért is elismerésre méltó, mert a nyelvészet és a régészet egyaránt megalkotta a magyar őstörténetre vonatkozó saját periodizációját. Zimonyi teljes joggal mutat rá arra, hogy a korábbi őshaza-fogalmak használata során nem különült el egymástól a nyelvi közösség és a nép(csoport) fogalma. Ő maga a gentilizmus fogalmával írja le az ugor közösségből kivált ősmagyar népesség formálódását. Állásfoglalása szerint a magyarság elődei számára a néppé formálódás lehetőségét a Kazár Kaganátus keretei biztosították a 7-9. század folyamán. E nézete a legújabb régészeti kutatások eredményeivel kevésbé egyeztethető össze, s a jövőben vélhetően még sok vitát fog kiváltani.

A magyarok steppei történetét áttekintve a Szerző átfogóan bemutatta a magyar nyelv török jövevényszavainak kutatástörténetét. Részletes statisztikai elemzés után csatlakozott ahhoz az újabb keletű megállapításhoz, amely szakít azzal a korábbi nézettel, mely a magyar nyelv török jövevényszavainak túlnyomó többségét a bolgár-török nyelvből származtatta. A továbbiakban igen alaposan elemezte a *De administrando imperio* és a Dzsajhani-hagyomány magyarokra vonatkozó passzusait. Az ide vonatkozó nézetek, hipotézisek bemutatása és értékelése korrekt, mértéktartó.

A magyarság Kárpát-medencei történetével foglalkozó rész valójában nem a 10. századi magyarokról, hanem azok környezetéről informál, s jóval kevésbé kidolgozott, mint az előzőek.

A vita során álláspontját jó vitakészséggel, nagy meggyőző erővel képviselte.

Zimonyi István munkája számos új szempontot tartalmaz, melyeket saját kutatásának eredményei alapján fejtett ki. A disszertáció minden szempontból megfelel az MTA doktora cím elnyeréséhez szükséges tudományos kritériumoknak.